

PRIKAZI KNJIGA

ENCIKLOPEDIJSKI RJEČNIK MEĐUNARODNOGA PRAVA MORA Novo, izmijenjeno i dopunjeno, višejezično izdanje

Davorin Rudolf

Zagreb, 2012., 927 str., izdavač: Matica Hrvatska

Hrvatska znanost međunarodnoga prava mora, kao rijetko koja druga znanstvena oblast, odlikuje se bogatstvom knjiga i rasprava pisaca iz više generacija. Djelima Andrassyja, Katičića, Zoričića i Iblera pridružio se sa svojim vrijednim knjigama Davorin Rudolf. Otkada ga pamtim bio je zagovornik tinskoga rada. Tako je okupio više pisaca iz bivše države na knjizi u njegovoj redakciji pod naslovom *Epkontinentalni pojas*, objavljenoj u 1978., dakle još u tijeku rada Treće konferencije UN o pravu mora. Na svome Pravnom fakultetu u Splitu organizirao je poslijediplomski studij pomorskoga prava i međunarodnog prava mora koji je bio uzorit u čitavoj bivšoj državi upravo zbog toga što je kao njegov voditelj angažirao najbolje predavače iz svih njezinih krajeva. On nikada nije eliminirao stvarne ili izmišljene rivale da bi ostvario neke svoje osobne ambicije.

Sjećam se kolege Rudolfa iz vremena kada je nakon Karađorđeva u 1971. uz neke njegove splitske kolege bio u dubokoj političkoj nemilosti, uz prijetnju izгона s posla. I tada se zalagao za neke dugoročne ciljeve svoje domovine. Suprotstavljao se tzv. podunavskoj orijentaciji bivše države i bio je odlučan zagovornik jadranske orijentacije koju ni suverena Hrvatska dosljedno ne sprovodi. Iz političkih razloga nije bio stalni član delegacije Jugoslavije na Trećoj konferenciji UN o pravu mora, ali je unatoč tomu pokrenuo inicijativu da njegov grad Split bude sjedištem Međunarodnoga tribunala za pravo mora. Zbog nedovoljne diplomatske potpore Beograda, s malom razlikom u glasovima pobijedio je Hamburg, koji je bio u stanju ponuditi bolje smještajne i materijalne uvjete toga Tribunala.

Napose nakon usvajanja Konvencije UN o pravu mora u 1982. godini Davorin Rudolf se ogledao s vrijednim samostalnim djelima. Već je u 1985. objavio opsežno sustavno djelo *Međunarodno pravo mora* u izdanju naše Akademije na 510 stranica. Kada se postavljalo pitanje zašto Jugoslavija ne proglašuje svoj gospodarski pojas s obzirom da su se njezini delegati na Trećoj konferenciji toliko zdušno zalagali za taj novi institut u izvršenju odluka konferencija nesvrstanih zemalja, Davorin Rudolf u 1988. izdaje u Splitu knjigu *Morski gospodarski pojas u međunarodnom pravu*. U toj knjizi izložio je podatke koji pobijaju tvrdnje "eksperata" koji su se borili protiv toga proglašenja, a uspjeli su da ga ni Republika Hrvatska nakon stjecanja neovisnosti u cijelosti ne proglasi. Pobude tih krugova do danas su ostale misteriozne.

O djelu Davorina Rudolfa od početka demokratskih promjena u Hrvatskoj u 1990. kao političara, diplomate, mirotvorca i akademika dosta je pisano, a podaci o tome mogu se naći i u knjizi koju ovdje prikazujem. U tim burnim i neizvjesnim vremenima on i ja bili smo uvijek na istoj strani. Ovdje se valja ograničiti na njegovu djelatnost kao znanstvenika međunarodnoga prava mora.

Rudolf se rano počeo zanimati za hrvatsku pravnu terminologiju iz te oblasti. On je sam mijenjao i usavršavao te termine, što nije uvijek pogodovalo pravnoj sigurnosti u nas. Pravni fakultet u Splitu još mu je u 1980. objavio *Terminologiju međunarodnog prava mora*. Krupan korak dalje bilo je prvo izdanje *Enciklopedijskog rječnika međunarodnog prava mora* u izdanju Književnog kruga u Splitu u 1989. godini na 583 stranica teksta. Ta je knjiga otpočeta bila pouzdan priručnik u kojemu je svatko mogao brzo pronaći i pročitati pouzdana objašnjenja svih instituta i izraza iz te oblasti. Da su se njome znali i htjeli koristiti članovi Vlade i saborski zastupnici možda bi bilo manje nevolja Hrvatske pri proglašenju gospodarskoga pojasa i lakše bi se izlazilo na kraj sa slovenskim i talijanskim zahtjevima lišenima pravne osnove.

* * *

Knjiga koju ovdje predstavljam drugo je i znatno prošireno izdanje toga djela na 927 strana teksta, luksuzno opremljeno brojnim kartama, slikama, statističkim i drugim podacima, sve u boji. To magistralno djelo hrvatske pravne znanosti sinteza je djelatnosti pisca i rada drugih znanstvenika iz te oblasti. Ono će ga sigurno nadživjeti i služiti će budućim generacijama pravnika, političara i novinara, ukoliko se s njime budu znali i htjeli služiti.

Upravo je danas vruća politička tema Ugovor o granici s Bosnom i Hercegovinom, što su ga još u 1999. godini potpisali predsjednici Franjo Tuđman i Alija Izetbegović, ali još nije stupio na snagu jer ga hrvatski Sabor nije ratificirao. Međutim, njegov članak 22. predviđa njegovu privremenu primjenu od dana potpisivanja.

O tome Ugovoru danas se daju neodmjerene izjave u afektu, među kojima i ona da je predsjednik Tuđman u to doba bio duboko bolestan i da nije znao što potpisuje. Takva "ekspertska mišljenja" ne dolaze samo od osoba s pravničkom diplomom. I neki povjesničari uključuju se u tu raspravu s argumentima koji pri razgraničenjima kopnenih i morskih prostora nisu pravno najznačajniji.

Rudolfovo *Enciklopedijski rječnik* trebao bi poslužiti svima koji se žele u dobroj vjeri upoznati s temeljnim pravilima međunarodnoga prava primjenljivima na spomenuti Ugovor. Treba konsultirati slijedeće natuknice: Bosna i Hercegovina; Teritorijalno more; Neškodljivi prolazak; Tjesnaci; Tjesnaci koji služe međunarodnoj plovidbi; Belt veliki, most; Otok (na moru); Razgraničenje; Razgraničenje teritorijalnog mora; Crta sredine, *Uti possidetis* načelo. Na temelju tih natuknica detaljnija objašnjenja mogu se potražiti u udžbenicima međunarodnoga prava i međunarodnog prava mora. Ako su ti udžbenici dovoljno iscrpni, u njima se mogu naći naznake prakse

drugih država i međunarodne judikature. Na primjer, u okviru primjene načela *uti possidetis* to je pitanje pravnoga učinka jednostranih akata jedne strane za koje nema dokaza da ih je suprotna strana izričito ili makar prešutno prihvatila. Ili je to pitanje zemljovida i famoznih granica katastarskih općina koji prebacuju teret dokazivanja na stranu koja tvrdi suprotno, ali sami po sebi ne čine naslov suverenosti nad spornim područjem.

Za produbljeniju analizu treba potom konsultirati monografska djela koja se odnose na sporna pitanja. U zadnjoj fazi trebalo bi iščitati opširne tekstove međunarodnih sudskih i arbitražnih pravorijeka. Važno je naglasiti da osim sudske prakse na svim drugim razinama toga istraživanja postoji obilje literature iz međunarodnoga prava mora na hrvatskom jeziku. Da bi se stekla adekvatna znanja čak nije nužno poznavanje stranih jezika.

Ovdje valja napose naglasiti da ništa što se u svijetu događa nije sasvim novo, dakle ništa se ne događa po prvi put. Ako političari i žele namjerno prekršiti ili zanemariti neko pravno pravilo ili ustaljenu praksu država, za njih je dobro da savršeno ovladaju pravnim aspektima odnosnoga spornog pitanja. Rudolfov *Enciklopedijski rječnik* je prvi važan korak u tome pravcu koji bi trebao spriječiti neodgovorne tvrdnje i neodmjerene izjave.

Brojni su primjeri da kada neka osoba stekne najviše priznanje u njezinoj znanstvenoj oblasti, poput izbora za redovitoga člana naše Akademije, ona prestaje pisati i objavljivati značajna djela koja bi ju trebala nadživjeti. Svojim *Enciklopedijskim rječnikom* Davorin Rudolf pruža suprotan primjer toj pojavi. Moja dugogodišnja suradnja i prijateljstvo s njime, u čemu se nismo uvijek slagali, pružaju dokaz o kojemu ja osobno mogu posvjedočiti da se on možda i nesvjesno drži triju Ulpijanovih maksima:

- *Honeste vivere;*
- *Altrerum non laedere;*
- *Suum quique tribuere.*

Te maksime čine cjelinu i one po nekima definiraju čitavu pravdu. Rudolfov pozitivan primjer ukazuje na to da onaj tko krši treću maksimu ne može ostati ne-dužan, jer time ujedno krši i prethodne dvije ma koliko to prikrivao.

prof. dr. sc. Vladimir-Đuro Degan
Jadranski zavod HAZU